

První nálezy potemníka *Menepphilus cylindricus* (Herbst, 1784) (Coleoptera, Tenebrionidae) na Moravě

Pavel Krásenský¹ & Miroslav Zýka²

¹Zahradní 5194, CZ-430 05 Chomutov, Czech Republic, e-mail: krasensky.pavel@seznam.cz

²Hornická 1601, CZ-269 01 Rakovník, Czech Republic, e-mail: oryctes@seznam.cz

KRÁSENSKÝ P. & ZÝKA M. 2014: První nálezy potemníka *Menepphilus cylindricus* (Herbst, 1784) (Coleoptera, Tenebrionidae) na Moravě (The first records of the darkling beetle *Menepphilus cylindricus* (Herbst, 1784) (Coleoptera, Tenebrionidae) from Moravia). – Západočeské entomologické listy, 5: 114–116. Online: <http://www.zpcse.cz/entolisty/entolisty.html>, 18-12-2014.

Abstract. The darkling beetle *Menepphilus cylindricus* (Herbst, 1784) is recorded for the first time from Moravia. Distribution in the Czech Republic and some biological demands are discussed.

Key words: Coleoptera, Tenebrionidae, *Menepphilus cylindricus*, faunistics, Moravia, Czech Republic

ÚVOD

Potemník *Menepphilus cylindricus* (Herbst, 1784) (Obr. 1) je jedním z devíti druhů rodu *Menepphilus* Mulsant, 1854 žijících v Palearktické oblasti. Nominální poddruh je znám z Palearktické a Nearktické oblasti, v Evropě je hlášený z Albánie, Arménie, Bosny a Hercegoviny, Bulharska, Francie, Chorvatska, Itálie, Maďarska, Německa, Polska, Portugalska, Rakouska, Rumunska, Ruska, Řecka, Slovenska, Slovinska, Španělska, Švédsko, Švýcarska a Ukrajiny, v Asii je znám z Kypru, Sýrie a Turecka. Poddruh *Menepphilus c. marrocanus* Théry, 1931 je uváděn z Alžírsko a Maroka (LÖBL et al. 2008). Brouk patří ve střední Evropě mezi velmi vzácné potemníky. V okolních zemích je znám často jen z historických nálezů, recentně pak jen z jednotlivých lokalit (ESSER 2009). Ze Slovenska uvádí FRANC (2008) tento druh pouze ze tří lokalit. Brouk je zde ale zřejmě více rozšířen, protože autorům jsou známy i další nálezy, např. ze Záhorské nížiny (viz Diskuze). V Německu byl tento potemník aktuálně potvrzen nálezem u Berlína, když předtím zde byl dlouho považován za vyhynulý druh (ESSER 2009). KASZAB (1969) považuje *M. cylindricus* za pralesní relikv.

Z České republiky existují pouze dva publikované nálezy tohoto teplomilného brouka. Z Prahy uvedl PÍČKA (1978) nález J. Strejčka („ve ztrouchnivělých trámech staré budovy“) a tento údaj citoval ve své aktuální publikaci i NOVÁK (2014). Druhým publikovaným údajem, který zřejmě ušel pozornosti posledně zmíněného autora, je nález M. Šandy na lokalitě Stroupeč (VII.1985, V. Týr det.), který publikoval

Obr. 1. *Menepphilus cylindricus* z lokality Klentnice. Foto: P. Krásenský.

Fig. 1. *Menepphilus cylindricus* from the locality Klentnice. Photo: P. Krásenský.

KLOUČEK (1994). Z Moravy druh dosud hlášen nebyl (NOVÁK 2014, PÍCKA 1993).

Brouk bývá k zastížení nejčastěji pod kůrou jehličnanů, především borovic, ale také starých listnatých stromů, nejčastěji dubů. Na stejných místech se vyvíjejí i jeho larvy (NOVÁK 2014).

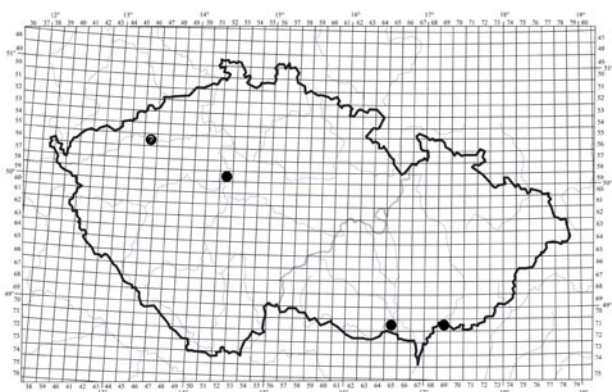
V Červeném seznamu ohrožených druhů České republiky je *M. cylindricus* zařazen do kategorie RE (vymizelý druh) (NOVÁK 2005).

V předložené práci uvádíme dva nové nálezy *Menephilus cylindricus* z jihovýchodní a jižní Moravy a společně s výše uvedenými literárními údaji z Čech shrnujeme nálezy tohoto druhu v České republice v mapě (Obr. 2).

STUDOVANÝ MATERIÁL

Moravia mer. or., Rohatec (7169), 2.VII.2006, 1 ♂, M. Holomčík leg., M. Zýka det. et coll. Brouk byl na lokalitě (Obr. 3) nalezen pod kůrou borového pařezu.

Moravia mer., Klentnice (7165), 1.V.2009, 1 ♀,

Obr. 2. Nálezy *Menephilus cylindricus* v České republice (pro Prahu zvolen centrální čtverec).

Fig. 2. Findings of *Menephilus cylindricus* in the Czech Republic (for Prague central square chosen).

Obr. 3. Borový les u Rohatce, lokalita *Menephilus cylindricus*. Foto: M. Holomčík.

Fig. 3. Pine forest near Rohatec, locality of *Menephilus cylindricus*. Photo: M. Holomčík.

P. Krásenský leg., det. et coll. Brouk byl na lokalitě nalezen pod kůrou staré borové klády.

Nový druh pro Moravu.

DISKUZE

Potemník *Menephilus cylindricus* byl z území České republiky znám pouze ze dvou publikovaných nálezů. Při pokusu o revizi determinace exempláře z lokality Stroupeč se jej ale ve sbírce M. Šandy (pers. comm.) nepodařilo dohledat, a stejně tak údaj nefiguruje ani v evidenci determinací V. Týra (pers. comm.), což může vést k pochybnostem o spolehlivosti tohoto údaje. Bylo by tedy potřebné potvrdit výskyt v Čechách dalším nálezem. Lokalita Stroupeč je známa spíše svými stepními biotopy, na místě zvaném Stroupeček se zde ale nachází 11 mohutných dubů letních (*Quercus robur*) ve stáří až 500 let, na kterých by populace brouka mohla dlouhodobě přežívat. Podobně je výskyt druhu možný i na dalších místech českého termofytika, především v Polabí. Výskyt na jižní Moravě zřejmě navazuje na rozšíření druhu ve slovenském Záhoří, kde byl druh opakovaně zjištěn například v okolí Malacek (např. 7.VIII.2009, 2 ex., P. Včelička observ.; P. Včelička, pers. comm.).

PODĚKOVÁNÍ

Děkujeme Michalovi Holomčíkovi (Lužice) za poskytnutí informací o nálezu z jeho expedičního deníku a fotografii biotopu a Vladimírovi Novákovi (Praha) a Jiřímu Vávrovi (Ostrava) za kritické připomínky k textu.

LITERATURA

- ESSER J. 2009: Wiederfund von *Menephilus cylindricus* (Herbst, 1784) bei Berlin und damit für Deutschland (Coleoptera: Tenebrionidae). – Entomologische Zeitschrift, 119(5): 205–207.
- FRANC V. 2008: Darkling beetles (Coleoptera, Tenebrionidae) of Slovakian fauna and their ecotoxicological value. – Matthias Belivs University Proceedings, 4(1): 61–67.
- KASZAB Z. 1969: Tenebrionidae. Pp. 229–264. In: FREUDE H., HARDE K. W. & LOHSE G. A. (eds): Die Käfer Mitteleuropas 8. Terebrilia, Heteromera, Lamellicornia. – Goecke & Evers Verlag, Krefeld, 388 pp.
- KLOUČEK Z. 1994: Některé zajímavé nálezy brouků z lokality Stroupeč. – Natura launensis, Sborník přírodovědných prací z Lounska, 1: 18–20.
- LÖBL I., MERKL O., ANDO K., BOUCHARD P., LILLIG M., MASOMUTO K. & SCHAWALLER W. 2008: Family Tenebrionidae Latreille, 1802. Pp. 105–352. In: LÖBL I. & SMETANA A. (eds): Catalogue of Palaearctic Coleoptera. Vol. 5. Tenebrionoidea. – Apollo Books, Stenstrup, 670 pp.
- NOVÁK V. 2005: Tenebrionidae. Pp. 527–529. In: FARKAČ J., KRÁL D. & ŠKORPÍK M. (eds): Červený seznam ohrožených druhů České republiky. Bezobratlí. – Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, Praha, 760 pp.

- NOVÁK V. 2014: Brouci čeledi potěmnikovití (Tenebrionidae) střední Evropy. Zoologické klíče (Beetles of the family Tenebrionidae of Central Europe. Zoological Keys). – Academia, Praha, 418 pp.
- PÍČKA J. 1978: Potěmnikovití brouci Československa (Coleoptera, Tenebrionidae). Klíče k určování hmyzu 1. – Zprávy Československé společnosti entomologické při ČSAV, 14 (Suppl.): 1–53.
- PÍČKA J. 1993: Tenebrionidae. Pp. 117–118. In: JELÍNEK J. (ed.): Check-list of Czechoslovak Insects IV (Coleoptera). Seznam československých brouků. – Folia Heyrovskyana, 1 (Suppl.): 3–172.